

- Para një përshkrimi - (ilustrimi ose natyre): ose të mblidhen vendet e caktuara (event. me parafjalët konkrete) («Para shtëpisë qëndron...», «Në sfond shoh...», «Mbi breg...», ose mundësi për të shprehur ndjenjat («Mua më pëlqen posaçërisht...», «Unë mendoj që është bukur, që...», «Unë nuk e kuptoj plotësisht, pse», «Unë mund ta paramendoj që artisti...» etj.
- Para një teksti, në të cilin p.sh. duhet të mendohet për përparësitë dhe disfavoret e jetës në emigrim: të mblidhen shprehjet për të theksuar mendimin personal, të përpunohet një spektër më i gjerë se sa «Unë mendoj...» pra të përdoren shprehjet si «Unë mendoj, që...», «Unë kam pasur përvojën, që...», «Sipas pikëpamjes sime», «Qëndrimi im është ...», «Unë jam i bindur, që...», «Unë dyshoj, mos...» etj. Edhe këtu është e këshillueshme, që së pari të provohen shembuj përmes një diskutimi gojor dhe pastaj të jepet detyra që tek të shkruarit të përdoren së paku tri shprehje nga lista.

15

Nxitje për punë në leksik II: puna me tekstet me zbrazësira, prova rezervë etj.

Qëllimi

Shih të dhënat te nr. 14. Në kundërshtim me punën e atjeshme dhe me fushat e fjalëve, tek nxitjet vijuese bëhet fjalë për format përcjellëse me paracaktime të forta.

1. Tekste me vende të zbrazëta/zbrazësira (tekste me zbrazësira)

kl. 1-9

15 min.

Materiali:
Tekst i parapërgatitur me zbrazësira

Puna me tekste me zbrazësira është më shumë një formë tradicionale e reprodukimit pasiv, e cila përdoret edhe për kontrollin në të mësuar. Për qëllimin e zgjerimit aktiv të leksikut kjo punë kontribuon vetëm nëse fjalët përkatëse në mënyrë plotësuese ushtrohen në format orientuese të përdorimit të tyre.

Procedura:

M e përgatit si fletë pune një tekst në të cilin mungojnë mjaft fjalë të cilat duhet të futen. («Tina vjel në kopsht _____»; «Madridi është _____ i Spanjës»). Është i mundur edhe një ilustrim i cili duhet të mbishkruhet.

Tina vjel në kopsht _____.

Madridi është _____ Spanjës.

Nëna blen bukën te _____.

Unë _____ me qejf një gotë qumësht.

Në _____ luan një film interesant.

Mjeku _____ një recetë.

Për _____ udhëtojmë për në det.

Një kalorës bart _____.

Flamuri _____ zbavitshëm në erë.

pushime armatimin valon

pi kryeqytet Bukëpjekës

i shkruan mjedhëz kinema

- Variante më të thjeshta: Fjalët që duhet të futen në tekst janë të shënuara në fund të fletës dhe ato duhet të renditen saktësisht. Ky variant është i përshtatshëm për 1.) për 1./2. e klasës me fjali dhe fjalë të thjeshta dhe 2.) për tekste tematike, tek të cilat është fjala për leksik specifik (p.sh.

në një tekst faktik mbi punimin e tokës të futen fjalët e sakta ose tek një grafikë pjesët e trupit apo në një hartë të shkruhen lumenjtë). Parakusht është që lënda të jetë përpunuar më parë.

Thellim: N duhet në vazhdim t'i sajojnë fjalitë e veta, në të cilat gjejnë shprehje fjalët.

- Variante më të vështira: N duhet t'i gjejnë vetë fjalët. Edhe këtu parakusht është që lënda (dhe event. edhe nocionet korrekte të gjuhës standarde) të jetë përpunuar më parë. Nëse është e qartë se cilat nocione duhet të futen në tekst, atëherë ky variant është i përshtatshëm edhe si kontrollë në të mësuar (p.sh. tek nocionet për historinë e vendit). Në rastet e tjera mund të jenë të sakta zgjidhje të ndryshme dhe mund të diskutohen (shembull. «Dini _____ përmes kaçubave, ai frikësohej shumë». Zgjidhjet: shpejtonte, rrëshqiste, vraponte...).
- Variantet «vlershë/fjalët rimuese»: Për t'i sqaruar janë fjalët rimuese. Shembull për nivelin fillestar: «Në një shtëpi / jeton një ____»; sipas nivelit të ngritet.
- Një funksion special, interesant në aspektin e diagnozës gjuhësore, e plotësojnë tekstet me zbrazësira, nëse si zbrazësira i lë të hapura fenomene të rëndësishme gramatikore: «Toni i frikësohet qenit të ke__»; «Unë ia jap nën ____ një puthje»). Këtu mund të jepet paraprakisht në kllapa forma bazë e fjalës së kërkuar, e cila pastaj duhet të futet si formë korrekte.: «Antonio ishte në Itali. Ata (kaloj) _____ atje pushimet»). Rezultatet japin informacione shumë të vlefshme mbi kompetencat gramatikore të secilit/ës nxënës/e në gjuhën e parë.

2. Të punohet me provë zëvendësuese

Kl. 2-9

30 min.

Mateiali:
Detyra të parapërgatitura
(shiko djathtas)

Tek prova plotësuese duhet që fjalë të caktuara (shpesh përmes sinonimeve) të zëvendësohen. Me këtë ndodh një zgjerim aktiv i leksikut, ku të gjithë N vijnë në shprehje dhe fjalët në vazhdim përsëriten dhe thellohen.

Variantet (E zbatueshme nga niveli i ulët sipas vështirësisë dhe sasisë):

- M e jep një fletë, në të cilën në një tabelë më së larti qëndron një fjali si p.sh. «Sot po bie shumë borë» ose «Nëna ime pi shpesh ujë nga një gotë e kaltër» (për secilën fjalë ose pjesë të fjalisë një rubrikë të tabelës). Në rrjeshtat e tjerë të tabelës duhet të shkruajnë N fjali ose pjesë të fjalisë me fjalë të njëjta (ose të kundërta): «Dje binte shi i lehtë», «Motra jote nuk e gjerb kurrë çajin nga një shishe e kuqe» etj
- M e jep një tekst të shkurtër (1/2 e faqes; distancë e gjerë mes rrjeshtave) me këtë detyrë vijuese: «Zëvendësoni të gjitha fjalët e nënshënuara (ose: të gjithë emrat, të gjitha foljet, të gjithë mbiemrat) përmes një fjale e cila afërsisht ka kuptim të njëjtë!»
- Sikurse më lart por me detyrë, të gjitha fjalët të zëvendësohen me fjalë të kundërta («Qeni i vockël» → «Macja e madhe»; «Burri vraponte nëpër pyll» → «Gruaja rrëshqiste mbi bar»). Zgjerim me plot humor (e mirë për punë me partner): të shkruhen «tekste të kundërta», d.m.th. një tregim të tërë (ose një lajm nga gazeta) të shkruhet në të kundërtën e asaj që është.
- Sikurse më lart por e orientuar gramatikalisht: «Zëvendësoni të gjithë emrat në njëjës përmes emrave në shumës; a përshtaten foljet!», «Zëvendësoni të gjitha format e kohës së tashme me kohën e shkuar!», «Zëvendësoni të gjithë mbiemrat përmes formave të shkallëve të mbiemrit (mirë → më mirë)» etj.
- Ushtrimi stilistik: M e jep një tekst (të shkruar vetë) ku ka plot përsëritje të fjalëve dhe gjëra të tjera jo të bukura (p.sh. secila fjali fillon me «dhe pastaj» ose vijnë në shprehje shumë fjalë të zakonshme si «shkoj» dhe «bëj». N e përmirësojnë tekstin në ekipe dyshe; në vazhdim do të krahasohen zgjidhjet.